

ПРИРАЧНИК ЗА РЕГИОНАЛНОТО И ДРЖАВНОТО НАТПРЕВАРУВАЊЕ

ЕКОНОМСКА ОЛИМПИЈАДА 2025

КОНТЕКСТ

Регионалното натпреварување на Економската Олимпијада 2025, ќе се одржи на вкупно 7 региони низ целата држава.

СОДРЖИНА НА ТЕСТОТ НА РЕГИОНАЛНОТО НАТПРЕВАРУВАЊЕ

Регионалниот круг ќе биде во форматот на хартиен тест. Истиот ќе вклучува следни типови на прашања:

1. Прашања со повеќе избори
2. Отворени прашања
3. Анализа на графикон – економско/математички задачи
4. Есе прашања

Прашања со повеќе одговори

Овој тип на прашања е сличен на прашањата од училишниот круг, каде ученикот бира само ЕДЕН точен одговор од дадените одговори.

Прашањата би биле од ваков карактер:

- 1) **Што од наведеното не е функција на парите?**
 - a) Средства за размена.
 - b) Чувар на вредност.
 - c) Сметковна единица.
 - d) Стока за размена.

- 2) **Кои се детерминантите на економскиот раст?**
 - a) Човечки капитал
 - b) Природни ресурси
 - c) Технолошки развој
 - d) Капитал
 - e) Сите.

3. Екстерналитети (екстерни трошоци) се:

- a) придобивката што ја добива купувачот на пазарот.
- b) трошокот што му се акумулира на продавачот на пазарот.
- c) ниту еден од овие одговори.
- d) надоместокот исплатен на надворешните консултанти на фирмата.
- e) некомпензираното влијание на постапките на една личност врз благосостојбата на случаен минувач.

4. Неефикасноста поврзана со монополот се должи на:

- a) недоволно производство на доброто.
- b) профитот на монополот.
- c) загубите на монополот.
- d) хиперпродукција на доброто.

5. Концептот за „невидлива рака“ на Адам Смит сугерира дека конкурентен пазарен исход

- a) го максимизира вкупниот вишок.
- b) б. генерира еднаквост меѓу членовите на општеството.
- c) в. го минимизира вкупниот вишок.
- d) г. обете го максимизираат вкупниот вишок и генерираат еднаквост меѓу членовите на општеството.

ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА

Отворените прашања би биле од типот каде се бара дефиниција или објаснување на економски феномен. Прашањата би биле од овој тип:

1. Што е преставува законот на побарувачката?

Одговор: Законот на побарувачката е основен економски принцип кој го опишува односот меѓу цената на одреден производ или услуга и количината што потрошувачите се подготвени да ја купат. Доколку цената на производот се зголеми, побарувачката (количината што потрошувачите ја купуваат) се намалува, и обратно (доколку цената се намали, побарувачката расте).

2. Наведете два типа на пазарни структури кои не се совршена конкуренција.

Одговор: Еден друг тип на пазарна структура е Монополот. Тој преставува пазарна структура каде само една фирма го контролира целото снабдување со одреден производ или услуга, без блиски заменски производи/услуги. Некои од карактеристиките се: има еден продавач, високи бариери за влез, монополот ја одредува цената на производот/услугата.

Друг тип е Оликополот. Тој е пазарна структура каде доминиран од мал број големи фирми, кои меѓусебно се зависни при одлуките за цени и производство. Негови карактеристики се: има неколку доминантни играчи, бариери за влез, може да води до тајни договори (картели)

3. Објасни го концептот на компаративна предност?

Одговор: Монетарната политика е генерално поефикасна за контрола на инфлацијата и за стабилизирање на економијата на краток рок, додека фискалната политика е помоќна за поттикнување на долгорочниот економски раст и за решавање на распределбата на доходот.

4. Монополски конкурентна индустрија има многу фирми, исто како и во совршена конкуренција. Зошто тогаш фирмите во монополска конкуренција се соочуваат со надолна крива на побарувачка, кога фирмите во совршена конкуренција се соочуваат со хоризонтална крива на побарувачка?

Во монополската конкуренција, фирмите продаваат диференцирани производи, што значи дека секоја фирма има одредена контрола врз својата цена. Поради оваа диференцијација, потрошувачите може да претпочитаат производ на една фирма пред друг, дозволувајќи им на фирмите да се соочат со надолна крива на побарувачка - ако ги зголемат цените, ќе изгубат некои, но не сите клиенти.

Во совршена конкуренција, фирмите продаваат идентични (хомогени) производи, што значи дека ниту една фирма нема моќ на цени. Пазарот ја одредува цената и секоја фирма може да продаде која било количина по таа цена, но не може да наплати повеќе без да ги изгуби сите клиенти. Ова резултира со хоризонтална (совршено еластична) крива на побарувачка за секоја фирма.

5. Принципот на компаративна предност предвидува дека две нации ќе имаат корист од меѓусебната трговија, дури и ако едната нација е подобра - во апсолутна смисла - од другата во производството на сите добра. Објаснете зошто е така?

Принципот на компаративна предност вели дека дури и ако една земја има апсолутна предност во производството на сите стоки (т.е. е поефикасна во апсолутна смисла), двете земји сепак можат да имаат корист од трговијата доколку се специјализираат за добрата што ги произведуваат релативно поефикасно (т.е. со пониски опортунитетни трошоци).

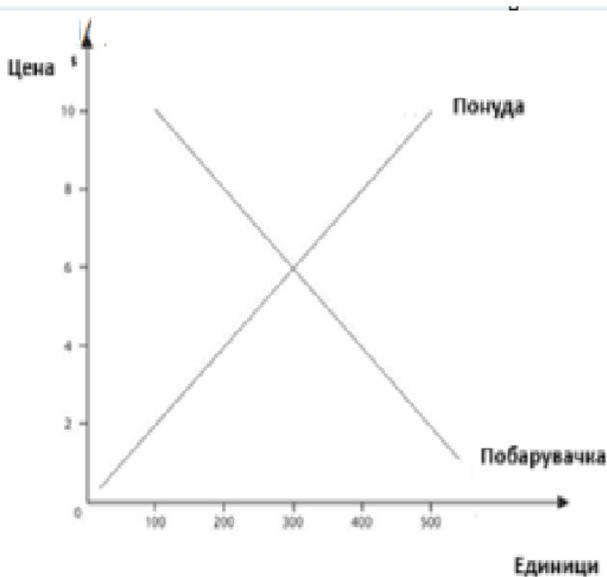
АНАЛИЗА НА ГРАФИКОН – ЕКОНОМСКО/МАТЕМАТИЧКИ ЗАДАЧИ

Во овој дел потенцијалните прашања би биле:

- i. даден графикон кој учениците би го анализирале или дадена задача, каде учениците би требало да го цртаат графиконот
- ii. решавање на математички/економски прашања

i. Даден графикон кој учениците би го анализирале

1. Графиконот подолу ја прикажува рамнотежата на побарувачката и понудата. Внимателно анализирајте го графикот и одговорете на следните прашања.

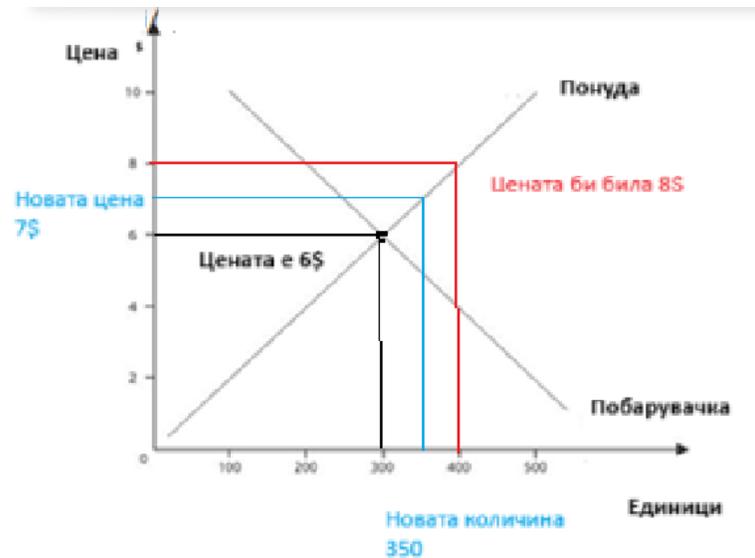
рамнотежна крива во истиот графикот?

- a) Која е рамнотежната цена и количината на пазарот (нацртајте ја рамнотежната точка на графиконот)?
- b) Ако бараната количина се зголеми за 100 единици, како тоа ќе влијае на цената? Каква ќе биде новата рамнотежа? Нацртајте ја кривата на графиконот што ја истакнува новата рамнотежа.
- c) Што се случува ако владата наметне данок од 1 долари на добавувачите? Што ќе се случи со понудената количина и цената? Одреди ја новата количина и цена и нацртај ја новата

Решение:

- a) Рамнотежната цена на овој случај е 6\$ додека количината е 300 единици.
- b) Ако бараната количината се зголемува за 100 единици, таа ќе влијае врз цената која ќе се зголеми. На барана количина од 400 единици, цената би била 8\$.

с) Ако владата наметне данок од 1 \$, понудената цена и количина би се намалила. Новата цена би била 7\$ додека понуденото количество би се намалило на 350 единици.

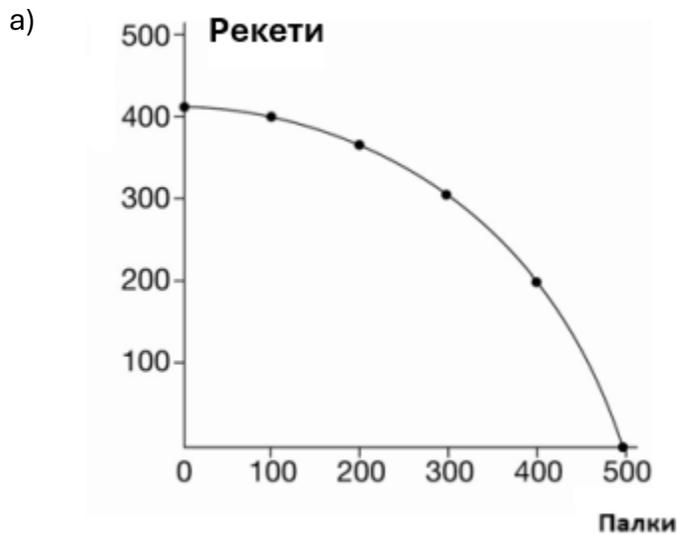

2. Следната табела дава информации за границите на производствените можности на Атлетската Земја.

Палки	Рекети
0	420
100	400
200	360
300	300
400	200
500	0

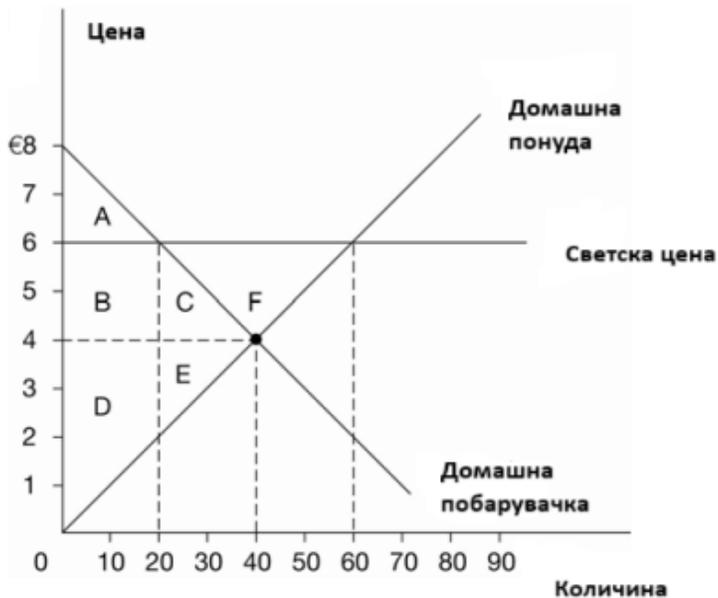
- a) Исцртајте ги и поврзете ги овие точки за да ја создадете границата на производствените можности на Athletic Country.
- b) Ако Athletic Country моментално произведува 100 палки и 400 рекети, колкав е опортунитетниот трошок за дополнителни 100 палки?
- c) Да претпоставиме дека Athletic Country моментално произведува 200 палки и 200 рекети. Колку дополнителни палки би можеле да произведат без да се откажат од рекети? Колку дополнителни рекети би можеле да произведат без да се откажат од палки?

Решение:

- b) Ако Athletic Country моментално произведува 100 палки и 400 рекети, опортунитетниот трошок за дополнителни 100 палки, е 40 рекети.
- c) Без да се откаже од палките тие би биле во можност да произведат 200 палки, а рекети 160 рекети.

3. Користете го приказот за да одговорите на следните прашања:

a) Ако трговијата не е дозволена, која е рамнотежната цена и количина на овој пазар?

b) Ако се дозволи трговија, дали оваа земја ќе ја увезува или извезува оваа стока? Зошто?

c) Доколку е дозволена трговија, која е цената по која стоката се продава, домашната количина што се снабдува и бара и количеството увезено или извезено?

РЕШЕНИЕ:

a) Ако трговијата не е дозволена, рамнотежната цена е 4 додека количината е 40 единици.

b) Треба да извезува затоа што светската цена е над домашната, што значи дека оваа земја има компаративна предност во производството на ова добро.

c) Доколку трговијата е дозволена, цената на продадените добра ќе биде 6, понудата 60 единици, побарувачката 20 единици, извозената количина би била 40 единици.

ii. Решавање на математички/економски прашања

1. Информациите подолу се за фабриката за производство на сини фармерки на еденд дуќан. Според дадените податотци пополнете ја табелата. Забележете ги следните кратенки: FC (фиксен трошок), VC (променлив трошок), TC (вкупен трошок), AFC (просечни фиксни трошоци), AVC (просечни променливи трошоци), ATC (просечни вкупни трошоци), MC (маргинални трошоци):

Количина	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC
0	16	0					
1	16	18					
2	16	31					
3	16	41					
4	16	49					
5	16	59					
6	16	72					
7	16	90					
8	16	114					
9	16	145					
10	16	184					

Решение:

Количина	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC
0	16	0	16	/	/	/	
1	16	18	34	16	18.00	34.00	18
2	16	31	47	8	15.50	23.50	13
3	16	41	57	5.33	13.67	19.00	10
4	16	49	65	4	12.25	16.25	8
5	16	59	75	3.2	11.80	15.00	10
6	16	72	88	2.67	12.00	14.67	13
7	16	90	106	2.29	12.86	15.14	18
8	16	114	130	2.00	14.25	16.25	24
9	16	145	161	1.78	16.11	17.88	31
10	16	184	200	1.60	18.40	20.00	39

2. Пополнете ја табелата подолу под претпоставка дека владата оданочува 20 отсто од првите 30.000 евра приход и 50 отсто од сите приходи над 30.000 евра.

б) Споредете ги даноците за некој што заработува 10.000 евра со оние на некој што заработува 50.000 евра во делот (а) погоре. Дали овој даночен систем е прогресивен, регресивен или пропорционален? Објаснете.

Приходи	Даноци	Просечна стапка на данот	Маргинална стапка на данок
10.000			
20.000			
30.000			
40.000			
50.000			

Решение:

Приходи	Даноци	Просечна стапка на данот	Маргинална стапка на данок
10.000	2.000	20%	20%
20.000	4.000	20%	20%
30.000	6.000	20%	20%
40.000	11.000	27.5%	20%
50.000	12.000	32%	50%

б) Прогресивно оданочување затоа што просечната даночна стапка за лице кое заработува 50.000 евра ја надминува просечната даночна стапка за лице кое заработува 10.000 евра. Односно, богатите плаќаат поголем дел од својот приход отколку сиромашните луѓе.

3. Да претпоставиме дека фирмата има патент за посебен процес за правење уникатен чаден лосос. Следната табела дава информации за побарувачката со која се соочува оваа фирма за овој уникатен производ.

b) Нацртај ја кривата на побарувачката и кривата на маргиналниот приход.

Килограми на салмон	Цена	Вкупни приходи	Маргинални приходи
0	20		
1	18		
2	16		
3	14		
4	12		
5	10		
6	8		
7	6		

РЕШЕНИЕ:

Килограми на салмон	Цена	Вкупни приходи	Маргинални приходи
0	20	/	/
1	18	18	18
2	16	32	14
3	14	42	10
4	12	48	6
5	10	50	2
6	8	48	-2
7	6	42	-6

b)

4.Есе прашања

Размислете за сценарио кога владата одлучува да спроведе национален данок на јаглерод со цел да ги намали емисиите на јаглерод и да се бори против климатските промени.

1) Дискутирајте за потенцијалните влијанија на оваа политика врз економијата, животната средина и општеството како целина.

2) Анализирајте како данокот на јаглерод може да влијае на различни сектори како што се енергијата, транспортот, производството и земјоделството.

РЕШЕНИЕ:

Како што климатските промени се интензивираат, владите истражуваат политики за намалување на емисиите на јаглерод. Еден ефикасен пристап е националниот данок на јаглерод, кој наметнува трошоци за емисиите, охрабрувајќи ги бизнисите и поединците да преминат кон почиста енергија. Иако данокот има за цел да ја ублажи еколошката штета, тој исто така влијае на економијата и општеството на различни начини.

Данокот за јаглерод ги зголемува трошоците за индустриите кои бараат јаглерод, што доведува до повисоки цени за стоките и услугите. Сепак, тоа, исто така, ги поттикнува инвестициите во обновливите извори на енергија и енергетската ефикасност, поттикнувајќи долгорочна економска одржливост. Владата може да ги користи даночните приходи за да субвенционира зелени иницијативи, да ги намали другите даноци или да обезбеди финансиско олеснување за домаќинствата со пониски приходи за да обезбеди правична транзиција.

Еколошки, данокот на јаглерод ја намалува потрошувачката на фосилни горива и ги намалува емисиите, што доведува до почист воздух и подобрување на јавното здравје. Социјално, политиката може несразмерно да влијае на населението со пониски приходи, кои трошат поголем дел од својот приход на енергија. За да се ублажи ова, владите можат да воведат попусти или директни субвенции за погодените домаќинства.

Секторско влијание:

- Енергија: Производителите на фосилни горива ќе се соочат со повисоки трошоци, што ќе го забрза преминот кон обновливи извори како соларната и ветерната енергија.
- Транспорт: Цените на горивата ќе се зголемат, со што ќе се зголеми усвојувањето на електричните возила и употребата на јавниот превоз.
- Производство: Јаглерод-интензивните индустрии (на пример, челик, цемент) мора да иновираат или да се соочат со повисоки производствени трошоци.
- Земјоделство: Зголемените трошоци за гориво и ѓубрива би можеле да поттикнат поодржливи земјоделски практики.